

חדשות המשפט העברי

ד"ר יעקב חבה, מנחה אקדמי | ד"ר שפרה מישלוב, מנהלת הקליניקה

גיליון מס' 7 | אדר תשפ"א | מרץ 2021

יחס ההלכה לעיוור בהקשר להשוואת גמלה

בג"ץ 8202/17 המרכז לעיוור בישראל נ' שר האוצר, ד' בסיון התש"ף, 27.5.2020

העובדות

עזרה הודדית - חז"ל חידשו בנושא זה וקדמו לפילוסופים המודרניים. בתלמוד (בבבלי מגילה כד ע"ב) מובא סיפור, המדגים בתמציתיות את בעייתם של המאונתגרים ואת הפתרון העיוני הראוי לה (מתורגם על פי תלמוד שוטנשטיין): "אמר רבי יוסי: כל ימי הייתי מצטער על כוונת מקרא זה 'והיית ממשש בצהרים כאשר ימשש העיוור באפלה' (דברים כח ט); שהייתי תמה וכי מה אכפת לו לעיוור בין אפילה לאורה? כלומר, מדוע העיוור מגשש באפילה יותר מאשר באורה, כמשמעות הכתוב? עד שבא מעשה לידי שהאיר את עיני בפסוק זה. פעם אחת הייתי מהלך באישון לילה ואפלה, וראיתי סומא שהיה מהלך בדרך ואבוקה בידו. אמרתי לו: 'בני אבוקה זו למה לך?' אמר לי: 'כל זמן שאבוקה בידו, בני אדם רואין אותי ומצילין אותי מן הפחתין (הבורות) ומן הקוצין ומן הברקנין שבדרך'".

הנה כי כן העיוור, שאינו מבחין בין אפלה לאור, הולך בלילה ואבוקה בידו כדי להאיר לאחרים את הדרך. בזכות מעשה זה – האחרים שמים לב אליו, ומסייעים לו, אך יתכן שבשל האבוקה גם הם רואים טוב יותר ונשמרים מפגעי הדרך ומהמהמורות שבה. נמצא כי באופן פרדוקסלי העיוור הוא זה שפוקח את עין הפיקחים, בבחינת סגי נהור (מרבא אור), וכך החברה כולה נהנית מהעזרה ההדדית שבין העיוור לבין הפיקחים.

נפסק

בנסיבות המקרה בג"ץ קבע חד משמעית כי העותרים מופלים לרעה, בהשוואה לזכאי הקצבה לפי הסכם הניידות וכי מדובר בהפליה פסולה שאיננה חוקית. לפיכך יש להשוות בין הקצבאות ולקבוע כי כל אדם שסובל מלקות ראייה אשר מזכה אותו בדמי הליווי לפי הוראה 6.1, יקבל – חלף דמי הליווי את התשלום החודשי המרבי אשר משולם לאדם שסובל מנכות בגפיו התחתונות במסגרת הסכם הניידות.

מדובר בעתירת 'המרכז לעיוור בישראל' בנוגע לגמלת דמי-הליווי, המשולמת לאנשים עם עיוורון וליקויי ראייה, מכח הוראת נוהל 6.1 של משרד הרווחה והשירותים החברתיים, על-פי חוק הסעד. הגמלה מעניקה דמי ליווי אשר נועדו לסייע "לאדם העיוור, בגיל העבודה, בצרכיו המוגברים בניידות ולהגביר פעילויות נוספות הדורשות ניידות, כולל לימודים". העותר ביקש להשוות גמלה זו לגמלת הניידות אשר משולמת לנפגעי גפיים תחתונות חסרי רכב. נכון למועד הגשת העתירה גמלת "דמי הליווי" לעיוור עמדה על 988 ש"ח לחודש, לכל היותר. בעוד קצבת הניידות של נכי גפיים תחתונות עמדה על 2,364 ש"ח. קצבת הניידות נועדה לאפשר למוגבלים בניידות לנוע ממקום למקום לצרכי עבודה ולימודים וכן להעצימם כאנשים עצמאיים, להקטין את תלותם בזולת ולשפר את איכות חייהם. לטענת העותרים מדובר בהפליה פסולה בשעה שיכולתו של אדם עיוור לנסוע בכוחות עצמו ממקום למקום איננה שונה מזו של נפגע גפיים תחתונות חסר רכב: כל אחד משני אלו זקוק להסעה מהבית ואל הבית. לטענת המדינה, בהעדר ממשלה קבועה ותחת משטר של ממשלת מעבר לא ניתן לקדם רפורמה בעלת השלכות כלכליות רחבות היקף. כבוד השופט חנון מלצר התייחס לסוגיה זו גם מנקודת המבט של המשפט העברי.

הדיון המשפטי

לא תקלל חרש ולפני עיוור לא תתן מכשול - ניתן למצוא בספרות ההלכתית הרחבה לאיסור של: "לא תקלל חרש ולפני עיוור לא תתן מכשול" (ויקרא, י"ט, י"ד). ההלכה החילה איסור זה על כל אדם שהוא "סומא בדבר". בנוסף, במשפט העברי פותח, במרוצת הדורות, לצד האיסור שלא להניח מכשול בפני עיוור - אף ציווי אקטיבי: לסייע לבעל המוגבלות (פרופ' אביעד הכהן, "כאשר ימשש העיוור באפלה" - על העיוורון ועל היחס לאנשים עם מוגבלות, בתוך פרשות השבוע בהוצאת משרד המשפטים (פרשת כי תבוא, תשע"ו - גיליון מס' 264)).

בשער הגיליון

קוראים יקרים,
לקראת סיום חופשת סמסטר א', ולקראת פתיחתו של סמסטר ב', בשנה הייחודית הזו שעוברת על כולנו, אנו שמחים לעדכן אתכם שגם השנה הזו, על כל קשייה, בורכה בחידושי פסיקה הכוללים התייחסות למשפט העברי.
כתמיד, השתדלנו לבחור עבורכם מבין פסקי הדין שפורסמו, את פסקי הדין בהם ישנו התייחסויות מקוריות ונרחבות למשפט העברי, ולמקד את הזרקור גם בשופטים שלא סקרנו את פסקיהם בעבר.
אנו מזמינים אתכם לעקוב אחר שאר הפרסומים והאירועים שלנו באתר הקליניקה:

<https://law-clinics.biu.ac.il/node/140>

שריינו ביומנים!
הכנס השנתי של הקליניקה
יתקיים ב"ה בי"ג בסיוון תשפ"א,
24.5.21 ויעסוק הפעם ב"צדק
חלוקתי בין מדינת ישראל
בחיסוני
קורונה".

נזקי אש בחניון

ת"ק (תביעות קטנות נתניה) 20-01-32460 שלומי תשובה נ' אילון חברה לביטוח, ל' אב תש"פ, 20 אוגוסט 2020

העובדות

תביעה כספית לפיצוי התובע בגין גרימת נזק לרכבו אשר חנה בחניון ציבורי בסמוך לרכב הנתבע 2 שנשרף בגין הצתה מכוונת ובוטח על ידי נתבעת 1. בעת ההצתה שהה נתבע 2 בחוץ לארץ. נתבעת 1 פיצתה את נתבע 2 במלוא סכום הנזק לרכבו, אולם סייגה את הפיצוי עבור צד ג'. לטענת התובע, מכיוון שהאש יצאה מרכבו של נתבע 2, יש לו אחריות לנזק בהתאם לסעיף 39 לפקודת הניזקין הקובע כי בתובענה שהוגשה על נזק והוכח בה שהנזק נגרם על ידי אש או עקב אש, וכי הנתבע הינו בעל המיטלטלין שמהם יצאה האש - על הנתבע להוכיח שלא הייתה לגבי מקורה של האש או התפשטותה, התרשלות שיחוב עליה. לטענת הנתבעים אין מקום לתחולת סעיף 39 לפקודת הניזקין משאין כל ראיה שלנתבע 2 הייתה רשלנות כל שהיא בקורות האירוע, לאור העובדה כי הוא שהה בחו"ל. כבוד הרשמת הבכירה אפרת רחלי מאירי דנה בסוגיה גם מנקודת מבטו של המשפט העברי.

הדיון המשפטי

נזק עקיף - קשה לחייב את נתבע 1 שהרי מדובר לכל היותר בנזק גרמא (נזק עקיף) מצד בעל הרכב, ומי שצריך להתחייב הוא המצית.
דלקה בחצרו - בגמרא (בבא קמא כג ע"א) וברמב"ם (נזקי ממון, יד, ד) מצינו כי "נפלה דליקה בחצרו ונפל גדר שלא מחמת הדליקה ועברה הדליקה בחצר אחרת. אם היה יכול לגדור הגדר שנפל ולא גדרו חייב. למה הדבר דומה לשורו שיצא והזיק שהיה לו לשמרו ולא שמרו". מכאן שישנו חיוב על האדם לוודא שהאש לא תתפשט מחצרו. אלא שהנדון אינו דומה לראיה. כל עוד לא הוצת הרכב, אין לו פוטנציאל להזיק, ולכן אין הדבר דומה לשור שעשוי להזיק בכל עת. יתר על כן, החיוב בגמרא נובע מכך שהבעלים היה יכול לגדור. במקרה שלנו, הבעלים לא היה במקום באותה עת (שהרי שהה בחו"ל) ולא ידע על ההצתה בזמן אמת, וממילא לא יכל לעשות דבר בכדי למנוע את ההתפשטות. גם הטלת חובה על הנתבע לגדור את חנייתו לא הייתה בהכרח מונעת הצתה, אלא נזק לבתים סמוכים.

נפסק

אשו משום חיצו - נאמר בגמרא (ב"ק נה ע"ב - נו ע"א): "תניא, אמר ר' יהושע: ארבעה דברים, העושה אותן פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים, ואלו הן: הפורץ גדר בפני בהמת חבירו, והכופף קמתו של חבירו בפני הדליקה, והשוכר עדי שקר להעיד, והיודע עדות לחבירו ואינו מעיד לו... אמר מר: הכופף קמתו של חבירו בפני הדליקה. היכי דמי? אילימא דמטיא ליה ברוח מצויה, בדיני אדם נמי נחייב! אלא דמטיא ברוח שאינה מצויה." כלומר גם כשיש פטור פורמלי (כשהאש הגיעה ברוח שאינה מצויה), המעשה אינו ראוי ו"חייב בדיני שמיים", שכן מדמים את האש לחץ שנורה. אך במקרה שלנו לא ניתן לחייב מטעם זה, שכן הנתבע לא הדליק את האש. מי שהצית את הרכב ודאי חייב אך זהותו אינה ידועה.

בית המשפט דחה את התביעה וקבע כי אמנם קיימת על הנתבע חובת זהירות, אולם לא התקיים במקרה זה מבחן הצפיות שכן הסיכון לפגיעה ברכב לא היה צפוי. זאת הן על פי פקודת הניזקין והפרשנות שנתנה לה בפסיקה והן על פי המשפט העברי.

חדשות המשפט העברי

ד"ר יעקב חבה, מנחה אקדמי | ד"ר שפרה מישלוב, מנהלת הקליניקה

חלוקת משאבים ציבוריים

ע"א 8956/17 מנסור נ' המועצה המקומית כוכב יאיר – צור יגאל, א' בשבט תשפ"א, 14.1.2021.

העובדות

פסק הדין עוסק בזכות לרכוש מנוי למרכז הספורט המקומי (הכולל בריכה) בכוכב יאיר-צור יגאל. המועצה המקומית החליטה להגביל את המכירה לתושבי המועצה בלבד, למעט מספר מוגבל של מנויים לתושבי צור יצחק וצופים הלומדים במוסדות חינוך של המועצה. בעקבות כך נמנע ממשפחת מנסור מהישוב טירה לרכוש מנוי למרכז הספורט (וביחוד נמנעה ממנה הכניסה לבריכה). באמצעות האגודה לזכויות האזרח פנתה המשפחה לבית המשפט המחוזי בבקשה לסעד הצהרתי שיורה כי מדיניות המועצה הינה בלתי חוקית בהיותה מפלה. נטען כי החלטת המועצה נוגדת את חובת השוויון הכללית החלה עליה מכוח היותה רשות ציבורית וכן את חוק איסור הפליה במוצרים, בשירותים ובכניסה למקומות בידור ולמקומות ציבוריים. בית המשפט המחוזי דחה חלק ניכר מטענות משפחת מנסור, אך חייב את המועצה להפריש 10% מהמנויים לתושבי חוץ. על כך הוגש ערעור לבית המשפט העליון. לאחר שכבוד השופטת דפנה ברק-ארז דנה באריכות בעקרונות כלליים של שוויון וצדק חלוקתי, היא פונה לדון בשאלה העקרונית יותר בענינה ובוחנת אותה לאור המקורות היהודיים.

הדיון המשפטי

מידת סדום - כלל יסוד במשפט העברי הינו "כופין על מידת סדום", שמשמעותו שבמקום שאין פגיעה ממונית, כופין אדם לאפשר שימוש ברכושו או לעשות מעשה לטובת האחר. בפרקי אבות מוגדרת הגישה: 'שלי - שלי, ושליך - שליך' כ'מידה בינונית' ולגישת אחרים, "מידת סדום" (מסכת אבות ה', י). ואף אם במשפט הפרטי ניתן להשלים עם גישה של אי חלוקת משאבים, הרי שגופים ציבוריים בהיותם, מעבר ליחידות אוטונומיות, גם רשויות של מדינת ישראל, נושאים חובות לא רק כלפי תושביהן.

סוגיית המעיון - הגמרא (נדרים פ, ע"ב) דנה במעיון הנובע בתחומי העיר ונדרשים למימיו גם תושבי עיר אחרת. סוגיה זו מבטאת אמנם גישה של העדפה לבני העיר: "חיייהם קודמים" (בבלי נדרים פ, ב). אך רק במצבים שבהם נוצר מצב של התנגשות צרכים ישירה בבחינת 'או או', ולא כאשר השימושים יכולים לדור זה בצדו של זה. בנוסף, אף כאשר ניתנת עדיפות לבני המקום, מתעוררת שאלת עוצמת ההעדפה. בהמשך הדיון בגמרא הובעו דעות שונות ביחס למצבים שבהם ההתנגשות בין צורכיהם של בני המקום לבין צורכיהם של אחרים אינם נמצאים באותה דרגה היררכית: לדוגמה - האם רשאים בני המקום להעדיף את "כביסתם" על פני "חיייהם" של בני מקום אחר? הדעה המובאת בשם רוב החכמים היא ש"חיי אחרים קודמים לכביסתם".

תקנות יהושע בן נון - עם הכניסה לארץ התקין יהושע בן נון תקנות בכל הנוגע לשימוש בנחלות, ביניהן תקנה העוסקת בשאלת הרשות לדוג בטבריה - האם רשות זו נתונה לכלל ישראל או שמא רק לבני שבט נפתלי שהמקום היה בנחלתו - 'וכן התנה שיהיה כל אדם מותר לצוד דגים מים טבריה. והוא שיצוד בחכה בלבד, אבל לא יפרוש קלע ויעמיד ספינה שם, אלא בני השבט שהגיע אותו הים בחלקם' (רמב"ם, הלכות נזקי ממון, פרק חמישי).

כלומר, העובדה שמי הכנרת נפלו בנחלתו של שבט נפתלי לא הקנתה לבני המקום עדיפות מוחלטת בגישה לכנרת ובהנאה ממנה. אכן, זכות דיג בהיקף נרחב ניתנה לבני המקום (כשם שכל שבט היה אמור להתפרנס מנחלתו). אך כל אדם מישראל יכול היה לדוג בכנרת.

מכל אלה לומדת השופטת כי 'העדיפות לבני המקום אינה יכולה להיות מוחלטת, אלא מושפעת ממכלול שיקולים נוספים'.

בהמשך פסק הדין מתייחס כבוד השופט **דוד מינץ** לחלק מהמקורות שהביאה השופטת ברק-ארז, דן בפרשנות שהעניקה להם ומביא מקורות, פרשנות והרחבה משלו:

העדפה בחלוקת משאבים - נאמר בגמרא: "דתני רב יוסף א'ם כסף תלוה את עמי את העני עמך" (שמות כב, כד). עמי ונכרי - עמי קודם, עני ועשיר - עני קודם, עניי ועניי עירך - עניי קודמין, עניי עירך ועניי עיר אחרת - עניי עירך קודמין" (בבלי, בבא מציעא עא, ע"א). דברים ברוח זו מופיעים גם בתנא דבי אליהו, אליהו רבה (איש שלום) (פרשה כ"ה). מכאן שישנם מצבים שאין מנסו אלא להעדיף אדם אחד על פני רעהו. הדבר בא לידי ביטוי גם במצבים קיצוניים, כמתואר במסכת בבא מציעא, ס"ב ע"א אודות שניים שהיו מהלכין בדרך, ונתרו מים לאחד מהם בלבד.

בן פטורא משקף את העמדה כי בחלוקת משאבים, גם כאשר הם דלים, ערך השוויון הוא ערך מוחלט. לעומת זאת קיימת גישתו של רבי עקיבא שבמקרה שהחלוקה לא תועיל "לרחוק" אלא רק תזיק לבעל המשאב "הקרוב", ניתנת עדיפות הכרחית לצד אחד על פני הצד האחר, על אף אי הנוחות הקיימת בדבר. כ מציינת הגמרא גם בעניין הפסד ממון: "אמר רב יהודה אמר רב אמר קרא: 'אפס כי לא יהיה בך אביון' (דברים טו, ד). שלך קודם לשל כל אדם" (בבלי, בבא מציעא לג, ע"א).

סוגיית המעיון ותקנות יהושע בן נון - יש להעיר כי האמור בדברי השופטת ברק-ארז שיש לדאוג לחלוקת מי המעיון, נכון במקרה שבו המעיון נובע מאליו כמשאב טבעי, אך לא כאשר בני העיירה העליונה טרחו וחפרו את מקור המים בעצמם (תוספות, שם, ד"ה "ומעיון").

בנוסף, הדיון "בסוגיית המעיונות" הוא במי מעיון היורדים והנמשכים לעיר האחרת מעצמם כאשר שימוש בני העיירה העליונה מונע במעשה אקטיבי את המשך זרימת המים אל עבר העיירה התחתונה (ר"ן, רש"י, תוספות שם). מדובר במצב אשר בו, מעצם טבעו, השימוש על ידי אחד מונע את השימוש על ידי אחר. פשיטא כי בסיטואציה כזו, חיייהם של בני העיירה התחתונה קודמים לצרכי הכביסה של בני העיירה העליונה. כמו כן, גם לאלו הסוברים שיש להעדיף את כיבוס בגדיהם של בני העיירה העליונה על פני השתייה של בני העיירה התחתונה, אין המדובר במקרה שבו קיים חשש לסכנת חיי בני העיירה התחתונה, כי אם בפגיעה בנוחותם בלבד (שו"ת אחיעזר 863, חלק ב', כ"ג, ב ועוד). כל זאת בשונה מהמקרה שלפנינו: ראשית, אין המדובר במצב שבו לא קיימת אפשרות שהמתקן ישמש את שני הציבורים, ולו בחוסר נוחות מסוימת של מי מהם; שנית, אין המדובר כלל במצב שבני הישוב מונעים שימוש במשאב קיים, שכן בני הישוב הם אלו אשר הקימו את המתקן; שלישית, מדובר במשאב המיועד לשפר את רמת החיים, אך לא משאב המהווה בסיס לעצם קיום החיים.

הגבלה עסקית - יש לפנות לעיון בסוגיה אחרת הדומה לענייננו-אפשרותם של סוחרים לעכב סוחרים אחרים המתגוררים בעיר אחרת מלסחור בערים (בבלי, בבא בתרא כב, ע"א): 'דאמר מר: עזרא תקן להן לישראל שיהו רוכלין מחזירין בעירות, כדי שיהו תכשיטין מצויין לבנות ישראל. והני מילי לאהדורי, אבל לאקבועי לא [ההיתר אינו חל אלא לחזר ולהסתובב במבואות העיר ובבתים ולאחר מכן לשוב לעירם, אך לא לקבוע חנות בעיר]. [...]'. על בסיס האמור נפסקו שורה של הלכות (שולחן ערוך, חושן משפט, סימן קנ"ו, סעיפים ו-ז), כאשר הטעם להגבלות נעוץ בצמצום פרנסתם של בני העיר (בית יוסף, טור, חושן משפט, שם).

נפסק

בית המשפט קיבל את הערעור וחייב את המועצה לקבל החלטה חדשה, על בסיס תשתית עובדתית רלוונטית וקונקרטית הבוחנת את הצדקת הגבלת המנויים, בין השאר על פי השוואה למרכזי ספורט אחרים. זאת גם על יסוד עקרונות מהמשפט העברי - לדעת השופטת ברק-ארז, על בסיס המחויבות של רשות לשקול גם את צרכיהם של תושבים מחוץ לה, ולאזן את עדיפות בני המקום ביחס למכלול שיקולים אחרים. השופט מינץ סייג את הסתמכותה בעניין זה על סוגיית המעיון, אך הגיע למסקנה דומה על יסוד דיני הגבלות עסקיות.

תובענות ייצוגיות כנגד רשות שלטונית

דנ"מ 8626/17 עופר מנירב, רו"ח נ' מדינת ישראל- משרד האוצר-רשות המיסים, כ"ד בחשוון תשפ"א, 20.11.2020

העובדות

הוגשה בקשה לאישור תובענה ייצוגית כנגד רשות המיסים בעילה של גביית תשלומים שלא כדין ממייצגי הנישומים. הגביה היתה עבור התחברות ושימוש במערכת שירות עיבודים ממוכנים של רשות המיסים. דמי חיבור חד-פעמיים, דמי חיבור חודשיים קבועים שאינם מותנים בהיקף השימוש ותשלום נקודתי עבור שאליות. הטענה היתה שתשלומים אלה הם תחת הגדרת "אגרה" ולכן לא היה מקום לגבות אותם בהיעדר הסמכה. הם אף סותרים את סעיף 18 לחוק חופש המידע שעניינו שלילה גביית אגרה בעד בקשה של אדם לקבל מידע אודות עצמו.

כבוד השופט **ניל הנדל** דן בשאלה האם במקרה שבו מתקבלת בקשה לאישור תובענה ייצוגית נגד רשות בגין גבייה שלא כדין והרשות לא חדלה מהגבייה לאחר הגשתה של בקשת האישור, ניתן לכלול בקבוצה המיוצגת את מי שעילת תביעתו נולדה

לאחר מועד הגשת הבקשה. בהקשר לכך ישנה התייחסות להיבטים שונים של מוסד התובענה הייצוגית בתביעות נגד רשות, בין השאר מנקודת מבטו של המשפט העברי.

הדיון המשפטי

תובענה ייצוגית - המונח "תובענה ייצוגית", כמונח דיוני רחב, איננו ידוע במשפט העברי אלא הוא פרי הכלכלה והסדר החברתי החדשים. עם זאת, התובענה הייצוגית איננה בגדר גורם זר במשפט העברי, הבסיס קיים בכפוף לשינויים והנחות יסוד שונות.

הכרה במעמד המיוחד של רשות/קהילה - כל קהילה, קטנה כגדולה, ענייה כעשירה, פועלת במסגרת כספית, על מגבלותיה. תביעה ישירה או עקיפה נגד הקהילה, לעיתים דינה להתקבל. יש לבחון מה האיוונים הנכונים ביחס בין הקהילה ליחיד - עד כמה להתייחס אליה כבעלת דין ככל בעל דין אחר, ועד כמה כ"נתבעת

מיוחדת", בשל ההשפעה של חיוב כספי משמעותי מאוד על התקציב הציבורי.

חובתה של הקהילה כלפי אנשיה - הרשב"ש (רבר שלמה בר' שמעון דוראן) כתב: "וְצֵא זֶרְאָה בְּכֹל קְהֵלֹת הַקֹּדֶשׁ אִיךָ הֵם מִתְּנַהֲגִים בְּעֵינֵי זֶה שְׁלֵעֹלָם אֵינָם חוֹזְרִים [מההתחייבות], לֹא מִשּׁוֹם דְּבָר שְׁלֹא בָּא לְעוֹלָם וְלֹא מִשּׁוֹם הוֹנְאָה [...] שְׁגָגָא הוּא לְצַבּוֹר לִמְרָ מְקַטְעִים הֵינּוּ [...] וְזָבְאוּ לְבִטֵּל מִכִּרְתָּם [...]. מכאן, שקהילה איננה נוהגת להתנער מחובותיה תוך שימוש בטענות של הונאה והטעיה, והיא חייבת לפעול על פי הסכמים אף יותר מצד רגיל. זאת בשל חובת נציגות הציבור לנהוג בהגינות ולשמש דוגמה. על פי הרשב"ש, כוח הקהילה הוא ככוח של בית-דין, ועליה לנהוג בניקיון כפיים.

מכאן, שמצד אחד, הקהילה או הרשות, כוחה ככלי בעל-דין, והיא אף מחויבת יותר לנהוג על פי כללי הישר. מצד שני, תפקידה כמחלקת כספי הציבור, על

